

Jak uplatnit práva v ochraně osobních údajů

Práva těch, o nichž osobní údaje vypovídají (subjektu údajů) jsou jedním z principů, na nichž je ochrana osobních údajů v dnešním pojetí vystavěna. I v souvislosti se vstupem do schengenského prostoru nabývá na aktuálnosti problém informovanosti o zpracovávaných osobních údajích. V ochraně osobních údajů se zákonem stanovenému způsobu, jímž se člověk může dostat k takovým informacím, říká přístup k osobním údajům. V domácí legislativě je zakotven přístup přímý: to znamená, že člověk se obrací přímo na toho, kdo jeho osobní údaje zpracovává, nebo o kom se domnívá, že je zpracovává. Oslovený je povinen - v případě, že osobní údaje zpracovává - žadateli odpovědět a podat zprávu o osobních údajích. V zájmu prokazatelnosti je třeba, aby úkony obou stran byly dokumentovány.

Pokud oslovený, který osobní údaje zpracovává, požadované informace neposkytne, nebo na žádost nereaguje, má člověk možnost použít dalšího svého práva a obrátit se přímo na Úřad.

Tento zjednodušeně představený rámec je nejjistější cestou k naplnění práv, které zákon o ochraně osobních údajů a případně i zákony zvláštní, lidem jako subjektům údajů, garantují. V posledních měsících zaznamenal Úřad pro ochranu osobních údajů nárůst případů, kdy se lidé obracejí se stížností na postup správců a jádrem jejich stížnosti je napadené porušování zákona o ochraně osobních údajů; současně však ze stížnosti, nebo při jejich šetření, vyplývá, že kontakt se správcem byl například omezen na osobní nebo telefonickou konzultaci se zaměstnancem kontrolovaného nebo na převzetí nějaké zprávy od správce. Stěžovatelé – nespokojeni s okamžitou odezvou – se obracejí na Úřad pro ochranu osobních údajů a očekávají, že správce potrestá, nebo že jim sdělí jména a příjmení fyzických osob, které se na tvrzeném porušení zákona podílely. Často se domnívají, že je úkolem Úřadu pro ochranu osobních údajů prověřit veškeré souvislosti napadeného nakládání s osobními údaji a zjištění jim poskytnout. Jejich očekávání jako nemající oporu v zákoně nejsou zpravidla naplněna.

Zákon (nejen ten o ochraně osobních údajů) dává člověku právo reagovat na nesrozumitelné nebo nepravdivé, či jen nepřesné sdělení od správce a požádat o vysvětlení, případně o nápravu zjištěného nesprávného stavu. Takový postup člověka, pokud nevede k objasnění a popř. nápravě, skutečně vytváří důvodné podklady pro uplatnění dozorových povinností. Lze proto jen doporučit, aby lidé využívali možností, které jim zákon dává, přímo vůči správcům a zpracovatelům. Řadu problémů tak lze vyřešit; v každém případě rychleji než za intervence dozorového orgánu.

Ilustrativní je případ, kdy stěžovatelé T., Z. a J. jednotlivě podali žádost o poskytnutí údajů z informačního systému, vedeného na základě zvláštního zákona. Zpráva o zpracování, kterou způsobem stanoveným tímž zvláštním zákonem, obdrželi, v nich shodně vzbudila podezření na rozsáhlé porušování zákona. Při první kontrole, která byla k případům provedena, bylo konstatováno, že struktura, rozsah a věcný obsah informací uvedených ve zprávě, jímž je subjektu údajů na jeho žádost předávána informace o zpracování osobních údajů - Poskytnutí osobních údajů z informačního systému X – neodpovídají v části záznamy o výdeji údajů obsahu ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů tím, že nedostojí legitimnímu očekávání úplnosti, dále tím, že nejsou subjektu údajů srozumitelné a konečně tím, že nesplňují ani požadavky zvláštního zákona o informačním systému X. Tím příslušný orgán porušil svoji povinnost podle § 12 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů. Na základě výsledků kontroly uložil Úřad opatření k nápravě a současně stanovil lhůtu pro odstranění zjištěných nedostatků; kontrolovaný uložená opatření plní a o svém konání podává zprávy.